

21 Μαΐου: Εορτή των Αγίων Ισαποστόλων Κωνσταντίνου και της μητρός του Ελένης.



Σύνταξη – Επιμέλεια
Ευάγγελος Μαυρογόνατος



Ο Μέγας Κωνσταντίνος «Ο θεμελιωτής της Ρωμοσύνης» είναι ένας από τους Βασιλείς, που τίμησαν με την αρετή τής θεοσέβειας τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό. Βασίλευσε, όντας μονάρχης πάνω από τριάντα χρόνια. Αναμφίβολα, μεγάλος Αυτοκράτορας.

Η βασιλεία του υπήρξε από τις πλέον επιτυχείς. Ο χαρακτήρας του «πλήρης πάθους και τόλμης».

Στο στρατό, ριψοκίνδυνος στρατηλάτης.

Στην αυτοκρατορική αυλή, αγαπά την πολυτέλεια και τη μεγαλοπρέπεια, και ευχαριστείται να δρα και να δημιουργεί.

Τρέφει υψηλή συναίσθηση τής αποστολής του. Έχει συνείδηση τού καθήκοντος και εμπιστοσύνη στο Θείο του προορισμό.

Υπήρξε ο πρώτος πραγματικός μονάρχης τής Αυτοκρατορίας των Ρωμαίων.

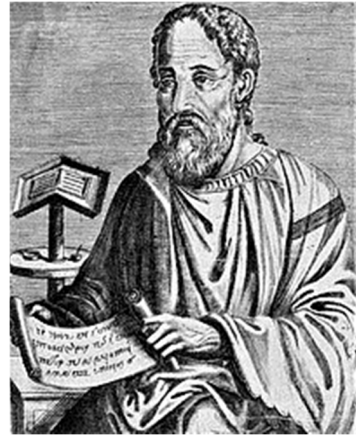
Ο Κωνσταντίνος ήταν πεπεισμένος για την αλήθεια τής χριστιανικής Πίστεως, αγαπούσε και τιμούσε ιδιαιτέρως την Εκκλησία και τους εκπροσώπους της.

Θεωρούσε καθήκον του να προάγει τα συμφέροντα τής Εκκλησίας και προς τον σκοπό αυτόν συγκαλούσε Συνόδους, εξέδιδε νόμους και διατάξεις και λάμβανε αποφάσεις για το καλό τής Εκκλησίας.

Ο Θεός των όλων και πρύτανης τού σύμπαντος κόσμου όρισε τον Κωνσταντίνο άρχοντα και καθηγεμόνα, κάτι που δεν έγινε για κανέναν άλλον από τους ανθρώπους, αναφέρει χαρακτηριστικά ο Ευσέβιος Καισαρείας.

Ο Κωνσταντίνος στην εκστρατεία του εναντίον τού Μαξεντίου παρακάλεσε τον Θεό να τον βοηθήσει και ο Θεός έδωσε εναργή δείγματα τής δύναμής Του στον ευσεβή βασιλέα.

Τρέφει υψηλή συναίσθηση τής αποστολής του. Έχει συνείδηση τού καθήκοντος και εμπιστοσύνη στο Θείο προορισμό του. Υπήρξε ο πρώτος πραγματικός μονάρχης τής Αυτοκρατορίας των Ρωμαίων.



Ο Κωνσταντίνος ήταν πεπεισμένος για την αλήθεια τής χριστιανικής Πίστεως, αγαπούσε και τιμούσε ιδιαίτέρως την Εκκλησία και τους εκπροσώπους της. Θεωρούσε καθήκον του να προάγει τα συμφέροντα τής Εκκλησίας και προς το σκοπό αυτό συγκαλούσε Συνόδους, εξέδιδε νόμους και διατάξεις και λάμβανε αποφάσεις για το καλό τής Εκκλησίας.

Ο Κωνσταντίνος σε όλα τα ζητήματα ενεργούσε συν Θεώ, ποτέ με ωμότητα και τυραννία.

Εξέδωσε πληθώρα διαταγμάτων. Συνοπτικά είναι τα εξής:

- Το 313 μ. Χ. υπέγραψε το διάταγμα των Μεδιολάνων. Έτσι για πρώτη φορά ο Χριστιανισμός βρισκόταν υπό την προστασία τού Αυτοκράτορος. Σε αυτό συνέβαλε η εδραίωση τής pax romana (εσωτερικής ειρήνης) το 311 μ.Χ., όπου με διάταγμα νομιμοποίησε το Χριστιανισμό ως επιτρεπόμενη θρησκεία.
- Συγκάλεσε την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο στη Νίκαια τής Βιθυνίας, πλέον καθοριστική για την εξέλιξη τής παγκόσμιας Χριστιανικής Εκκλησίας.
- Προστάτευσε έμπρακτα τις Χριστιανικές Κοινότητες με οικονομικές επιχορηγήσεις, επιστροφή των δημευμένων τόπων λατρείας και των κτημάτων των Χριστιανών πολιτών.
- Απάλλαξε τον κλήρο από δημόσια βάρη.
- Μετέφερε την πρωτεύουσα τής Αυτοκρατορίας από τη Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη. Το 325 μ.Χ. ξεκίνησε η κατασκευή τής πόλεως και το 330 μ.Χ. εγκαινιάστηκε.
- Με διάταγμα παραχωρήθηκε το δικαίωμα στους Επισκόπους να επιλύουν τις ιδιωτικές διαφορές τού ποιμνίου τους. Πρόκειται για την Επισκοπική δικαιοδοσία, όπως λεγόταν, απαλλάσσοντας τους Επισκόπους από τις δημόσιες υποχρεώσεις και τα οικονομικά βάρη.
- Επίσης με διατάξεις απαγόρευσε την εργασία τής Κυριακής, καθώς και άλλων μεγάλων εορτών, όπως των Χριστουγέννων.
- Έκλεισε θρησκευτικά κέντρα, ηθικά επιλήψιμων θεοτήτων, όπως της Ασάρτης.
- Απαγόρευσε την τέλεση νυχτερινών και μυστικών θυσιών.

Η εμφάνιση του Τιμίου Σταύρου στον ουρανό και του Χριστού στον ύπνο του Κωνσταντίνου:

Μετά τον θάνατο του Γαλερίου οι αυτοκράτορες της Ανατολής Αύγουστος Δικίνιος και Καίσαρας Μαξιμίνος ήλθαν σε ρήξη.

Τότε ο Μαξιμίνος συνήψε συμμαχία με τον Μαξέντιο, ο δε Λικίνιος με τον Κωνσταντίνο, και, ως εχέγγυο, νυμφεύθηκε την Κωνσταντία, θετή αδελφή του Κωνσταντίνου.

Ανατολή



Κωνσταντίνος



Μαξέντιος

Δύση



Λικίνιος



Γαλέριος

Ο Μαξέντιος τότε άρχισε να συγκεντρώνει πολυάριθμο στρατό από την Ιταλία και Αφρική, με σαφή προοπτική την εξουδετέρωση της απειλής του Κωνσταντίνου στη Δύση, και σκόπευε να κάμει αιφνιδιαστική εισβολή στη Γαλατία. Ο Μέγας Κωνσταντίνος δεν είχε άλλη επιλογή, ακούοντας μάλιστα τις αισχουργίες και την τυραννία του Μαξεντίου στους Ρωμαίους, γι' αυτό και ανέλαβε με αποφασιστικότητα την πρώτη κίνηση, αν και διέθετε πολύ μικρότερες δυνάμεις.

Αφού διαπέρασε με τον στρατό του τις Άλπεις, κατέλαβε με αστραπιαία προέλαση, τη μια μετά την άλλη, τις πόλεις της βόρειας Ιταλίας μέχρι τον Ηριδανό (Πάδο) ποταμό (Σεπτέμβριος 312).

Η θριαμβευτική είσοδός του στα Μεδιόλανα άνοιξε τον δρόμο προς τη Ρώμη, την οποία ο Μαξέντιος επέλεξε ως τόπο της αναμέτρησής του.

Το διάταγμα των Μεδιολάνων

«Εμείς, ο Αύγουστος Κωνσταντίνος και ο Αύγουστος Λικίνιος συναντηθήκαμε στο Μεδιόλανο και αφού σκεφτήκαμε καθαρά και σωστά αποφασίσαμε:

- Να δώσουμε στους χριστιανούς και σε όλους τους άλλους την ελευθερία ν' ακολουθούν τη θρησκεία που θέλουν, ώστε οποιαδήποτε θεότητα κι οποιαδήποτε ουράνια δύναμη υπάρχει να είναι ευνοϊκή σ' εμάς και σε όσους βρίσκονται κάτω από την εξουσία μας.
- Να μην εμποδίζεται κανείς απολύτως να ασπάζεται τη θρησκεία και τη λατρεία των χριστιανών και καθέννας να μπορεί ν' αφιερώνεται στη θρησκεία που νομίζει ότι του ταιριάζει καλύτερα.»

Ευσέβιος, *Εκκλησιαστική Ιστορία*

Έτσι λοιπόν ο Κωνσταντίνος, προελαύνοντας αήττητος, έφθασε στα πρόθυρα της Ρώμης, όπου τον περίμενε ο Μαξέντιος με πολύ μεγαλύτερες δυνάμεις. Τα δύο στρατεύματα αντιπαρατάχθηκαν τότε, έτοιμα για την τελική μάχη. Ενώ λοιπόν ο Κωνσταντίνος παρατηρούσε περίλυπος τα εχθρικά στρατεύματα και συλλογιζόταν πώς θα μπορούσε να επιτύχει τη νίκη, κατά τις πρώτες απογευματινές ώρες της ημέρας εκείνης είδε στον ουρανό φωτεινό το σημείο του Τιμίου Σταύρου και γύρω του την επιγραφή, «**Εν τούτω νίκα**».

Μάρτυρας της θαυμαστής αυτής θεοσημίας υπήρξε όλο το στράτευμα του Κωνσταντίνου! Απορούσε δε ο ευσεβής βασιλέας για το νόημα του οράματος.



Γι' αυτό τη νύχτα φάνηκε στον ύπνο του και ο ίδιος ο Χριστός με το σημείο του Σταυρού, ερμηνεύοντάς το σ' αυτόν και τον προέτρεψε να κατασκευάσει ένα σταυρικό λάβαρο, σαν εκείνο που είδε, να το φέρει με πίστη ως φυλακτήριο στους πολέμους, και θα νικούσε με τη δύναμή Του πάντοτε τους εχθρούς του.

Πράγματι την επομένη το πρωί κάλεσε τεχνίτες και διέταξε και κατα-

σκεύασαν το λάβαρο του Σταυρού, το οποίο επιχρυσώθηκε και στολίσθηκε στο άνω μέρος με στεφάνι από πολύτιμους λίθους, που έφερε στο μέσο το χριστόγραμμα.

Από το εγκάρσιο κέρας κρεμόταν ύφασμα, επίσης στολισμένο με πολύτιμους λίθους. Τούτο το θείο λάβαρο πρόσταξε πενήντα εκλεκτούς στρατιώτες να το μεταφέρουν εναλλάξ μπροστά απ' όλο το στράτευμα.

Η εύρεση του Τιμίου Σταυρού:

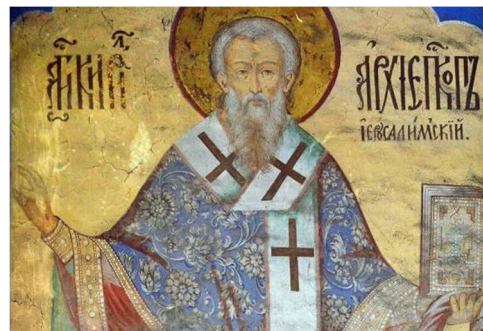


Μέσα στα μεγαλόπνοα σχέδια του Μ. Κωνσταντίνου για την εδραίωση του Χριστιανισμού εντάσσεται και η απόφασή του να αποστείλει τη μητέρα του Ελένη στα Ιεροσόλυμα, για την αναζήτηση και εύρεση του Τιμίου Ξύλου του Σταυρού, και, ευρύτερα, για την ανάδειξη των Αγίων Τόπων, όπου έζησε, μαρτύρησε, σταυρώθηκε, τάφηκε και αναστήθηκε ο Χριστός, και τους οποίους οι καταστροφές από τον χρόνο, τους πολέμους, αλλά και η ζηλοφθονία των Εβραίων, είχαν σκεπάσει και αποκρύψει ολότελα.

Η ιεραποδημία αυτή της Αγίας Ελένης έλαβε χώρα μετά την ανάδειξή της από τον υιό της σε Αυγούστα (περί τον Οκτώβριο του 324), γύρω στα έτη

325/326. Παράλληλα προς τη σχετική επιθυμία του Κωνσταντίνου, και η ίδια η Αγία Ελένη είχε δει οπτασία, που την παρακινούσε προς την ιερή της αυτή αποστολή.

Εφοδιασμένη λοιπόν με βασιλικά γράμματα προς τον τότε αρχιεπίσκοπο Ιεροσολύμων Άγιο Μακάριο, με αφθονία χρημάτων, καθώς και με την αρμόζουσα συνοδία στρατού και επισήμων αρχόντων, φθάνει «με σπουδή και νεανική δύναμη η ηλικιωμένη (ήταν τότε περίπου 78 ετών) και γεμάτη φρόνηση (Ελένη), να επισκεφθεί την αξιοσέβαστη γη και συγχρό-



νως να δει τις επαρχίες, τους δήμους, και τους λαούς της Ανατολής με βασιλική αξιοπρέπεια».

Ο πατέρας της Εκκλησιαστικής Ιστορίας Ευσέβιος μας φανερώνει στο χωρίο του αυτό και τον ευρύτερο ιεραποστολικό και φιλανθρωπικό χαρακτήρα της ιεραποδημίας της Αγίας.

Στην αναζήτηση του Τιμίου Σταυρού η τιμία βασίλισσα συναντά αρκετές δυσχέρειες.

Σύμφωνα με αρχαιότατη παράδοση, η εύρεση του Τιμίου Σταυρού από την Αγία είναι συνυφασμένη με το πρόσωπο του Αγίου Ιερομάρτυρος Κυριακού, επισκόπου στα Ιεροσόλυμα.

Ο Άγιος Κυριακός, Εβραίος στην καταγωγή, με το αρχικό όνομα Ιούδας, ήταν ο άνθρωπος που γνώριζε από τους προγόνους του το μέρος, όπου ήταν κρυμμένος ο Σταυρός του Κυρίου, αλλά δεν ήθελε να το αποκαλύψει στην Αγία Ελένη.

Αυτή τότε πρόσταξε να τον βάλουν σε ξεροπήγαδο για μια εβδομάδα, οπότε αναγκάστηκε από την πείνα και δίψα να υποδείξει τον χώρο του Γολγοθά και του Μνήματος του Χριστού.

Ο τόπος είχε καταχωθεί από τους Εβραίους, ένεκα φθόνου, οι δε ειδωλολάτρες, βλέποντας να προσκυνείται από τους Χριστιανούς με ευλάβεια για τα εκεί τελούμενα θαύματα, είχαν ανεγείρει στον χώρο αυτό τέμενος της θεάς Αφροδίτης.

Με προσταγή της Αγίας το τέμενος κρημνίζεται και ανασκάπτεται ο χώρος, οπότε ανευρέθηκαν ο Γολγοθάς, το Πανάγιο Μνήμα, οι τρεις Σταυροί, του Χριστού και των δύο ληστών και οι άγιοι Ήλοι (καρφιά) της Σταύρωσης.

Η αναγνώριση του Τιμίου Σταυρού έγινε με το εξής θαύμα: Μία νεκρή γυναίκα οδηγείτο προς ενταφιασμό.

Ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος είπε να σταματήσει η νεκρική πομπή.

Μετά από θερμή προσευχή και τοποθετώντας διαδοχικά και χωριστά τους τρεις Σταυρούς πάνω στη νεκρή, ω του θαύματος! Αυτή αναστήθηκε, όταν την άγγιξε ο τρίτος Σταυρός, ο Σταυρός του Κυρίου! Τότε η Αγία διέταξε και διαιρέθηκε ο Τιμιος Σταυρός.

Και το μεν ένα τμήμα τοποθέτησε σε αργυρή πολύτιμη θήκη και το άφησε στα Ιεροσόλυμα, το δε άλλο μετέφερε σε ταξίδι της από τα Ιεροσόλυμα στην Κωνσταντινούπολη.

Είναι απ' αυτό το δεύτερο τμήμα, που άφησε κατά τόπους τεμάχια, σύμφωνα με την τοπική παράδοση, για την οποία θα μιλήσουμε στο επόμενο κεφάλαιο.

Την εύρεση του Τιμίου Ξύλου και των αγίων Ήλων τιμά η Εκκλησία μας στις 6 Μαρτίου.

Με το θαύμα της αναστάσεως της νεκρής γυναίκας από τον Σταυρό πιστεύει ο πιο πάνω Εβραίος Ιούδας, βαπτίζεται και μετονομάζεται Κυριακός, χειροτονείται αργότερα επίσκοπος (μάλλον χωρεπίσκοπος) στα Ιεροσόλυμα, και μαρτυρεί επί Ιουλιανού του Παραβάτου (361-363). Η Εκκλησία μας τελεί τη μνήμη του στις 28 Οκτωβρίου.

Αναφορικά με τους δύο άλλους Σταυρούς των ληστών, επειδή η Αγία αδυνατούσε να διακρίνει ποιος ανήκε στον «εκ δεξιών» Καλό Ληστή και ποιος στον «εξ αριστερών» και επειδή από την άλλη σκέφθηκε πως τόσα χρόνια θαμμένοι με τον Σταυρό του Χριστού είχαν πάρει κι αυτοί ευλογία, και δεν έπρεπε

να παραμεληθούν, πρόσταξε να αποσυναρμολογηθούν, και με την εναλλαγή των οριζοντίων ξύλων τους να σχηματισθούν δύο νέοι Σταυροί.



Η εύρεση του Τιμίου Σταυρού από την Αγία Ελένη, τοιχογραφία, 1385, Agnolo GADDI, Φλωρεντία.
Ο πίνακας δείχνει την εύρεση των τριών σταυρών, του Χριστού και των δύο ληστών (δεξιά) και τη δοκιμή για το ποιός από αυτούς ήταν ο αληθινός Σταυρός του Χριστού (αριστερά).

Έτσι ο καθένας τους περιείχε τεμάχιο του Σταύρου του Καλού Ληστή.
Μόλις πληροφορήθηκε το γεγονός ο Μ. Κωνσταντίνος, χάρηκε ιδιαίτερα και με επιστολή του προς τον Άγιο Μακάριο όρισε να ανεγερθεί στον χώρο του Παναγίου Τάφου ναός λαμπρός και περικαλλής, παρέχοντας ο ίδιος ο αυτοκράτορας τα μέσα προς τούτο.

Η Αγία Ελένη, εκτός από την επίβλεψη στην ανέγερση του ναού τούτου, ανήγειρε θαυμάσιο ναό στη Βηθλεέμ (στο άγιο Σπήλαιο της Γεννήσεως του Κυρίου) και άλλον εφάμιλλο της Αναλήψεως στο όρος των Ελαιών.

Στη συνέχεια η ευσεβής βασίλισσα περιήλθε όλες τις χώρες της Ανατολικής αυτοκρατορίας, στολίζοντας τους ναούς του Θεού με λαμπρά κειμήλια και κάνοντας ποικίλα έργα φιλανθρωπίας: Ελεούσε αφθονοπάροχα κατοίκους πόλεων συλλογικά, αλλά κι όσους την πλησίαζαν ατομικά, στρατιώτες, πένητες, γυμνούς και απροστάτευτους, παρέχοντας όλα τα αναγκαία του σώματος.

Αλλά και από τα δεσμά, την καταπίεση και την εξορία απάλλαξε πολλούς καταδίκους, από μεγάλη φιλανθρωπία κινούμενη.

Το θαυμαστό έργο της Αγίας Ελένης στα Ιεροσόλυμα και την Παλαιστίνη και η ιεραποστολική και πλούσια φιλανθρωπική της περιοδεία στις πέριξ επαρχίες της Ανατολής διήρκεσε γύρω στα δύο με τρία χρόνια (325/326-328/329).

Αφού λοιπόν διήλθε η μακαρία Ελένη τη ζωή της με προσευχή, ταπείνωση και τόσα θαυμαστά έργα και αγαθοεργίες, ανεπαύθη εν Κυρίω πιθανώτατα στην Κωνσταντινούπολη περί τα έτη 328/329, σε ηλικία ογδόντα περίπου ετών.

Το άγιο σκήνος της μεταφέρθηκε στη Ρώμη από τον υιό της και κατατέθηκε στο μαυσωλείο (ροτόντα) γνωστό με το όνομα Tor Pignattara, μέσα σε μεγα-

λοπρεπή σαρκοφάγο από πορφυρίτη λίθο. Η σαρκοφάγος αυτή φυλάσσεται σήμερα στο Βατικανό Μουσείο.

Ως γνωστό, για πρώτη φορά το ιερό λείψανο της Αγίας Ελένης, ταξίδευσε εκτός Βενετίας, και μεταφέρθηκε στην Ελλάδα την Κυριακή 14 Μαΐου 2017 με αφορμή τη συμπλήρωση 80 χρόνων του έργου της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Το ταξίδι ξεκίνησε πριν από περίπου 1700 χρόνια καθώς μεταφέρθηκε στη Βενετία από την Κωνσταντινούπολη το 1211 μ.Χ. ενώ η μεταφορά του στην Αθήνα χαρακτηρίζεται ως ένα κορυφαίο γεγονός μνήμης για την Ελλάδα και την Ευρώπη.

Το ιερό της λείψανο μαζί με τμήμα του Τιμίου Ξύλου εκτέθηκαν σε προσκύνημα στον ιερό ναό της Αγίας Βαρβάρας, στον ομώνυμο δήμο της Αττικής μέχρι τις 15 Ιουνίου 2017.



Η βάπτιση και η κοίμηση του Αγίου Κωνσταντίνου:

Ο μέχρι τότε κατηχούμενος στη Χριστιανική Πίστη βασιλέας, αφού διέμεινε εκεί για λίγο διάστημα και είδε πως η κατάσταση του δεν βελτιωνόταν, κάλεσε κοντά του τους Ορθοδόξους επισκόπους, που τον συνόδευσαν, και εξέφρασε σ' αυτούς την επιθυμία του να λάβει επιτέλους το άγιο Βάπτισμα, λέγοντας τα ακόλουθα αξιομνημόνευτα λόγια:

«Αυτός είναι ο καιρός, που περίμενα από χρόνια με πόθο και προσευχή, ελπίζοντας να αξιωθώ της σωτηρίας από τον Θεό».

Είναι πια καιρός να απολαύσω κι εγώ την αθανατοποιό σφραγίδα (έτσι ονόμασε το Βάπτισμα και το Χρίσμα)... κάτι το οποίο σκεπτόμουν να λάβω στα ρείθρα του Ιορδάνη ποταμού, στον οποίο, όπως αναφέρεται (στην Αγία Γραφή), μετέσχε του λουτρού του Βαπτίσματος και ο Χριστός, ως πρότυπο (παράδειγμα) για μας. Αλλ' ο Θεός, που γνωρίζει το συμφέρον μας, με αξιώνει να το λάβω εδώ. Ας τελεσθεί λοιπόν τούτο χωρίς αναβολή...».

Τότε οι αρχιερείς βάπτισαν τον μακάριο Κωνσταντίνο και τον μετέλαβαν τα άχραντα Μυστήρια.

Κι αυτός, σαν βγήκε από την αγία κολυμβήθρα, φόρεσε τα λευκά ενδύματα του Βαπτίσματος, τα οποία και δεν απέβαλε μέχρι την κοίμησή του! Δεν θέλησε πια να περιβληθεί τη βασιλική πορφύρα! Ανέπεμψε δε αμέσως μετά τη βάπτισή του ευχαριστήρια προσευχή προς τον Θεό, επιλέγοντας τα εξής:

«Τώρα γνωρίζω ότι είμαι πράγματι μακάριος. Τώρα γνωρίζω ότι δείχθηκα άξιος της αθάνατης ζωής. Τώρα γνωρίζω ότι έγινα μέτοχος του θείου φωτός»!

Έτσι λοιπόν, ευτυχής και ευχόμενος, αφού τακτοποίησε τα της διαδοχής και διαθήκης του, κοιμήθηκε εν Κυρίω στις 22 Μαΐου του 337, ημέρα της Πεντηκοστής, κατά τις μεσημβρινές ώρες, αφού διετέλεσε τεσσαρακοστός τέταρτος αυτοκράτορας μετά τον Καίσαρα Οκταβιανό Αύγουστο (27 π.Χ. -14 μ.Χ.). Έζησε δε γύρω στα εξήντα τρία χρόνια, αφού βασιλεύσε για περίπου τριάντα ένα χρόνια.

Το λείψανο του Κωνσταντίνου τοποθετήθηκε σε χρυσή λάρνακα και μεταφέρθηκε στα ανάκτορα στην Κωνσταντινούπολη, μέχρις ότου αφίχθηκε ο υιός του Κωνσταντι-



ος, οπότε τελέστηκε μεγαλοπρεπής η κηδεία του και κατετέθη η σορός του στη λάρνακα, που είχε ο ίδιος προετοιμάσει, όπως είδαμε, στον ναό των Αγίων Αποστόλων.

Και εκεί ευρισκόμενο το τίμιο λείψανό του, επιτέλεσε πολλά θαύματα!